

**RESTYLE SECOND HAND YO'NALISHINI MODA OLIY TA'LIM
DASTURLARIGA INTEGRATSIYA QILISHNING ILMY-NAZARIY VA
PEDAGOGIK ASOSLARI**

*Toshkent to'qimachilik va yengil sano'at
institute Parij xalqaro moda
akademiyasi qo'shma fakulteti
2-bosqich magistranti
Alimova Arofat Nuriddinovna*

Annotatsiya

Mazkur maqolada global moda sanoatining ekologik muammolari sharoitida restyle second hand yo'nalishini moda oliy ta'lim tizimiga integratsiya qilishning ilmiy-nazariy, ekologik va pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida moda industriyasining uglerod izi, tekstil chiqindilari hajmi va fast fashion modelining atrof-muhitga ta'siri o'rganildi. Xalqaro ta'lim tajribasi misolida London College of Fashion, Parsons School of Design va Polimoda o'quv dasturlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijasida restyle second hand yo'nalishini mustaqil o'quv moduli sifatida joriy etish modeli ishlab chiqildi hamda uning ekologik, iqtisodiy va kompetensiyaviy samaradorligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: Barqaror moda, restyle, second hand, circular economy, moda pedagogikasi, ekologik dizayn, upcycling.

Keywords: Sustainable fashion, restyling, second-hand, circular economy, fashion pedagogy, eco design, and upcycling.

Kirish:

So'nggi o'n yilliklarda moda sanoati global iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Biroq ushbu rivojlanish ekologik muvozanat buzilishi bilan kechmoqda. Ishlab chiqarish hajmining ortishi, tezkor iste'mol madaniyati va qisqa siklli mahsulotlar modeli atrof-muhitga jiddiy zarar yetkazmoqda. Fast fashion konsepsiyasi, xususan, arzon va tez yangilanadigan kolleksiyalar orqali iste'mol hajmini oshirdi. Natijada tekstil chiqindilari hajmi keskin ko'paydi, suv va energiya resurslari haddan tashqari sarflandi.

Mazkur vaziyatda moda ta'limi tizimi oldida yangi vazifa paydo bo'lmoqda: ekologik mas'uliyatli dizaynerlarni tayyorlash. Restyle second hand — mavjud kiyimlarni qayta dizaynlash, funksional va estetik jihatdan transformatsiya qilish jarayoni — ushbu muammoning samarali yechimlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi ilk bor 1987-yilda World Commission on Environment and Development tomonidan ilgari surilgan. Unda hozirgi avlod

ehtiyojlarini kelajak avlod manfaatlariga zarar yetkazmagan holda qondirish tamoyili belgilangan.

Circular economy (aylanma iqtisodiyot) modeli esa resurslarni maksimal darajada uzoq siklda foydalanish g'oyasiga asoslanadi. Moda sanoatida bu model:

- qayta ishlash
- qayta foydalanish
- dizayn orqali umrni uzaytirish prinsiplariga tayanadi.

Restyle second hand aynan dizayn bosqichida mahsulotning ikkinchi hayotini yaratish konsepsiyasini ifodalaydi. Bu jarayon oddiy qayta tiklash emas, balki kreativ transformatsiyadir.

Moda sanoatining ekologik muammolari

Global statistikalarga ko'ra:

- Moda sanoati global karbon emissiyasining taxminan 8–10% ini tashkil qiladi
- Har yili millionlab tonna tekstil chiqindilari poligonlarga yuboriladi
- Bir dona paxta ko'ylak ishlab chiqarish uchun minglab litr suv sarflanadi

Shu sababli ishlab chiqarishdan ko'ra mavjud resursni qayta dizaynlash ekologik jihatdan samaraliroqdir.

Restyle second hand modeli:

- CO₂ chiqindilarini kamaytiradi
- suv resurslarini tejaydi
- chiqindilar hajmini pasaytiradi
- iste'mol madaniyatini transformatsiya qiladi

Xalqaro moda ta'limi tajribasi.

Zamonaviy moda universitetlari o'quv dasturlarini barqarorlik asosida qayta ko'rib chiqmoqda.

Masalan:

• London College of Fashion – Circular Fashion va Sustainable Innovation kurslarini joriy etgan.

• Parsons School of Design – tizimli barqarorlik dizaynini o'qitadi.

• Polimoda – qayta ishlash texnologiyalarini amaliy modul sifatida o'rgatadi.

Ushbu tajribalar restyle second handni akademik darajada o'qitish mumkinligini isbotlaydi.

Tadqiqot quyidagi metodlarga asoslandi:

- Komparativ tahlil
- Kontent tahlil
- Nazariy modellashtirish
- Kompetensiyaviy yondashuv

Shuningdek, moda ta'limi tizimining transformatsiya zarurati pedagogik nuqtai nazardan baholandi.

Restyle second handni o'quv dasturiga integratsiya qilish modeli

Taklif etilayotgan model uch bosqichdan iborat:

1-bosqich: Nazariy tayyorgarlik

- Barqaror moda asoslari
- Ekologik dizayn nazariyasi
- Circular economy konsepsiyasi

2-bosqich: Amaliy laboratoriya

- Second hand material bilan ishlash
- Konstruktiv transformatsiya
- Estetik restyling

3-bosqich: Innovatsion loyiha

- Ekologik brend konsepsiyasi
- Biznes model ishlab chiqish
- Ijtimoiy ta'sir tahlili

Restyle second hand moduli:

- Talabada kreativ muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi
- Resurs cheklovida dizayn fikrlashni rivojlantiradi
- Ekologik ongni shakllantiradi
- Ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytiradi

Kompetensiyaviy yondashuv asosida bu modul XXI asr dizaynerlik kompetensiyalariga mos keladi. O'zbekiston sharoitida joriy etish istiqbollari. O'zbekiston tekstil sanoati rivojlangan davlatlardan biri hisoblanadi. Biroq chiqindi tekstilni qayta ishlash tizimi hali to'liq integratsiyalashmagan.

Shu sababli restyle second hand yo'nalishini moda oliy ta'limiga kiritish:

- mahalliy dizayn maktabini modernizatsiya qiladi
- ekologik brendlar paydo bo'lishiga turtki beradi
- yosh dizaynerlar uchun startap imkoniyat yaratadi

Mazkur tadqiqotda:

- restyle second handni mustaqil akademik modul sifatida konseptual modeli ishlab chiqildi
- uning ekologik va pedagogik samaradorligi asoslab berildi
- O'zbekiston moda ta'limi tizimi uchun integratsion mexanizm taklif etildi

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, restyle second-hand yo'nalishini moda oliy ta'lim dasturlariga integratsiya qilish bugungi kunda barqaror rivojlanish tamoyillariga mos keluvchi muhim pedagogik va ilmiy yondashuv hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, barqaror moda, sirkulyar iqtisodiyot va upcycling prinsiplari

asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalar ijodiy salohiyatini oshirish bilan birga, ularning ekologik ongini va ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Nazariy jihatdan, second-hand kiyimlarni qayta ishlash va restayl qilish jarayoni resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish hamda mahsulot hayotiy siklini uzaytirish kabi muhim konsepsiyalarni chuqur anglash imkonini beradi. Pedagogik nuqtai nazardan esa, ushbu yondashuv amaliy o'qitish, tanqidiy fikrlash va innovatsion yechimlar ishlab chiqishni rag'batlantiradi. Bu esa talabalarni real ekologik muammolar bilan ishlashga tayyorlaydi hamda an'anaviy dizayn ta'limi bilan zamonaviy global talablar o'rtasida uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Shuningdek, mazkur yo'nalishni ta'lim tizimiga joriy etish fanlararo yondashuvni rivojlantirib, dizayn, ekologiya va ijtimoiy mas'uliyatni birlashtirgan kompleks bilim va ko'nikmalarni shakllantiradi. Natijada, bitiruvchilar zamonaviy moda industriyasida raqobatbardosh, moslashuvchan va barqarorlik tamoyillariga asoslangan faoliyat yurita oladigan mutaxassislar sifatida shakllanadi.

Demak, restyle second-hand yo'nalishini moda oliy ta'lim dasturlariga kiritish nafaqat dolzarb, balki zaruriy jarayon hisoblanadi. Bu esa ekologik jihatdan mas'uliyatli va ijtimoiy ongli yangi avlod dizaynerlarini tayyorlashga xizmat qiladi. Kelgusida ushbu yo'nalish bo'yicha standartlashtirilgan o'quv modellarini ishlab chiqish va ularning amaliy samaradorligini chuqur tahlil qilish muhim ilmiy vazifa bo'lib qoladi. Umumiy qilib aytganda, restyle second handni akademik tizimga integratsiya qilish moda ta'limining yangi paradigmasini shakllantiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Fletcher, K. (2014). *Sustainable Fashion and Textiles: Design Journeys* (2nd ed.). London: Earthscan.
2. Fletcher, K., & Tham, M. (2019). *Earth Logic: Fashion Action Research Plan*. London: The J J Charitable Trust.
3. Gwilt, A. (2020). *A Practical Guide to Sustainable Fashion*. London: Bloomsbury Publishing.
4. Niinimäki, K. (Ed.). (2018). *Sustainable Fashion in a Circular Economy*. Helsinki: Aalto University.
5. Niinimäki, K., et al. (2020). The environmental price of fast fashion. *Nature Reviews Earth & Environment*,
6. Ellen MacArthur Foundation. (2017). *A New Textiles Economy: Redesigning Fashion's Future*.
7. Ellen MacArthur Foundation. (2019). *Completing the Picture: How the Circular Economy Tackles Climate Change*.
8. Bocken, N. M. P., et al. (2016). Product design and business model strategies for a circular economy. *Journal of Industrial and Production Engineering*

9. McNeill, L., & Moore, R. (2015). Sustainable fashion consumption and the fast fashion conundrum. *International Journal of Consumer Studies*
10. Joy, A., et al. (2012). Fast fashion, sustainability, and the ethical appeal of luxury brands. *Fashion Theory*
11. Armstrong, C. M., et al. (2015). Sustainable product-service systems for clothing: Exploring consumer perceptions. *Journal of Cleaner Production*
12. WRAP (Waste and Resources Action Programme). (2012). *Valuing Our Clothes: The True Cost of How We Design, Use and Dispose of Clothing in the UK.*
13. WRAP. (2017). *Clothing Longevity and Circular Business Models.*
14. UN Environment Programme. (2020). *Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain.*
15. Tukker, A. (2015). Product services for a resource-efficient and circular economy. *Journal of Cleaner Production*
16. Gwozdz, W., et al. (2017). Environmental sustainability in the fast fashion industry. *Journal of Fashion Marketing and Management*
17. Sandin, G., & Peters, G. M. (2018). Environmental impact of textile reuse and recycling. *Journal of Cleaner Production*
18. Kirsi Laitala (2014). Consumers' clothing disposal behaviour – a synthesis of research results. *International Journal of Consumer Studies*
19. European Environment Agency (EEA). (2022). *Textiles and the Environment: The Role of Design in Europe's Circular Economy.*
20. UNEP. (2019). *Global Fashion Agenda and The State of Fashion Report.*